

Тема. Роберт Бернс (1759–1796). «Моє серце в верховині...». Ідея любові до батьківщини у вірші Р. Бернса. Антитеза (рідний край – чужина). Елементи фольклору (традиційні образи, постійні епітети, повтори та ін.)

Мета: ознайомити учнів з життям і творчістю поета, проаналізувати поезію "Моє серце в верховині", вчити учнів визначати особливості розвитку сюжету (ліричного – не тільки перебіг зовнішніх подій, а передовсім плин образів, почуттів, емоцій, думок); вчити характеризувати образ ліричного героя, простежувати зміни його внутрішнього стану, знаходити відповідні цитати в тексті; виявляти окремі особливості художньої мови у творах письменників; розвивати творчу уяву, навички зв'язного мовлення, уміння висловлювати свою думку та відстоювати її; прищеплювати інтерес до духовних надбань людства, любов до читання; формувати полікультурну компетенцію; виховувати любов до рідного краю.

Безсмертя достойний лиш той на землі,
Хто любить свою Батьківщину.
В.Сосюра

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Психологічний настрій.

Діти ! Давайте посміхнемося один одному. Я рада бачити ваші обличчя, ваші посмішки і думаю, сьогоднішній урок принесе всім нам радість спілкування один з одним.

Кожного дня ви отримуєте 86 400 секунд, спливає день , і кожного вечора вони зникають. Даремно чи ні – все залежить тільки від вас.

І мені хочеться, щоб 2 400 секунд, які ми проведемо разом, минули не даремно й торкнулися ваших сердець. Успіхів і удачі вам!

II. Мотивація навчальних знань

1. Робота над епіграфом

- Послухайте слова Володимира Сосюри , які є епіграфом до нашого уроку і скажіть, як ви його розумієте?
- Діти, як ви вважаєте, про що піде мова на сьогоднішньому уроці?

2. Прийом «Асоціативний куш»

- А які виникають у вас асоціації до слова «Батьківщина».

III. Оголошення теми, мети уроку.

(Учні записують до зошитів число та тему уроку)

- Діти , а скажіть мені ,будь ласка, чого ви очікуєте від нашого сьогоднішнього уроку?
- А про що б ви хотіли дізнатися на уроці?
- У кінці уроку перевіримо, чи справдяться ваші очікування.

IV. Сприйняття та засвоєння учнями нового матеріалу.

1.Робота з портретом.

— Про що свідчить вираз обличчя людини на портреті?

— Що ви можете сказати про очі поета?

— Чи можна сказати якою людиною був Роберт Бернс?

Висновок. Людиною з високими моральними якостями можна назвати Роберта Бернса, шотландського поета.

Український кобзар Тарас Шевченко назвав Роберта Бернса «поетом народним і великим». А заслужив він таку високу похвалу тому, що писав про найважливіше для кожного народу — про свободу, любов до Батьківщини, людську гідність, що не залежить ні від матеріального стану, ні від походження.

2. Екскурсія по Батьківщині Бернса - Шотландії.

— А що вам відомо про Шотландію?

<https://www.youtube.com/watch?v=hsKCVeLOEtc>

3. Розповідь про життя Р.Бернса

<https://www.youtube.com/watch?v=HxKNdLIAdxw>

4. Цікаві факти

Національне свято День народження Р. Бернса 25 січня широко відзначається на його батьківщині в Шотландії. Шотландці дуже пишаються своїм знаменитим співвітчизником і шанують його пам'ять. Свято проводиться не тільки в Шотландії, але і в багатьох інших областях Великої Британії.

День народження Р. Бернса прийнято святкувати у формі вечері, проведеної за певним сценарієм. Спочатку — невелике сценічне дійство з віршами, піснями та народними танцями, а потім смачна трапеза. У цей день шотландці дістають з гардеробів національні костюми — кілти.

Святкове частування в День народження Бернса складається виключно зі страв шотландської кухні. Обов'язковим є хагіс, який традиційно готується з дрібно посіченої печінки барана з додаванням вівсянки і спецій. Разом з хагісом на святковий стіл подається варена картопля і ріпа. На десерт господині готують краніхен — збиті вершки з малиною і підсмаженими вівсяними пластівцями.

І, звичайно, на столі в цей день — знаменитий шотландський віскі. Усі страви заносять до кімнати під звуки шотландської волинки. У процесі свята читають вірші Р. Бернса.

Творчість Р. Бернса була досить популярною і в Україні.

Т. Шевченко назвав Бернса «поетом народним і великим».

І. Франко проводив паралель між Шевченком і Бернсом.

Леся Українка радила братові Михайлові включити твори знаменитого шотландця в антологію найкращих зразків світової поезії українською мовою.

П. Грабовський у листах до І. Франка із заслання відзначав, що пісні Бернса «широко народолюбні».

Українською мовою твори Бернса вперше з'явилися у 70-х рр. XIX ст. у перекладах І. Франка, П. Грабовського та ін.

Серед сучасних перекладачів поезії Р. Бернса — В. Мисик, М. Лукаш, С. Голованівський, В. Колодій та ін.

- Назвіть національний шотландський інструмент – волинка, який своїм звучанням дуже нагадує трембіту.

5. Знайомство з поезією Р. Бернса «Моє серце в верховині».

Вступне слово вчителя

Лірика Р.Бернса глибоко патріотична. Гарячим почуттям любові до рідної Шотландії пройнятий вірш «Моє серце в верховині...». Кожен шотландець знає його напам'ять. У вірші "Моє серце в верховині" поет зображує любов до рідного краю. Сила його почуття така, що де б не був поет, думкою він завжди лине на батьківщину. Всі його мрії про рідні гори. Любій верховині належать його серце і душа.

Найголовнішою темою поезій Р.Бернса була тема зображення краси природи рідної Шотландії. Поняття "батьківщина" і "природа" були злиті для нього в єдине ціле. Він чув "музику землі", і вона надихала його на створення чудових картин природи. Для поета природа - це джерело натхнення до творчості.

<https://www.youtube.com/watch?v=eAn8AhqSV9M>

6. АНАЛІЗ ВІРША Р.БЕРНСА "МОЄ СЕРЦЕ В ВЕРХОВИНІ"

7.Словникова робота

Верховина - верхня, найвища частина чого-небудь (переважно гори, дерева).
Верховиною також називають високогірну місцевість в Українських Карпатах.

8. Бесіда

- Прочитайте назву вірша. Чи можна по його назві визначити ставлення поета до своєї Батьківщини?
- Подумайте, чому ж верховина, чому саме їй поет "віддає" своє серце?

9.Виразне читання вірша «Моє серце в верховині...» учнями

10. З'ясування первинного сприйняття учнями твору

- Вам сподобався вірш? Поділіться своїми думками, почуттями.
- Який пейзаж ви уявили, коли я читала вірш?

11. Опрацювання теорії літератури

Учитель: Читаючи вірші Роберта Бернса та інших поетів, складається враження, що з тобою спілкується сам автор. У ліричних творах автор живе своїм життям у новій художній дійсності — у світі ідей, думок, образів, переживань, створених ним

самим. Тут виявляється ніби друге ліричне «Я» поета. У літературознавстві це друге ліричне «Я» називають ліричним героєм.

Ліричний герой - це образ, що виникає в уяві читача під враженням висловлених у творі почуттів, переживань, роздумів. Ліричний герой не обов'язково тотожний з автором.

Антитеза - протиставлення явищ, понять, почуттів, думок, характерів, вчинків.
(С.212 – епітети, метафора)

12. Бесіда за змістом поезії

— Від імені кого ведеться розповідь у вірші?

Завдання. Прочитайте першу строфу вірша.

*Моє серце в верховині і душа моя,
Моя дума в верховині соколом буя,
Моя мрія в гори лине наздогін вітрам,
Моє серце в верховині, де б не був я сам.*

— Поясніть, як ви розумієте вислів "дума... соколом буя"?

— Ким постає перед нами ліричний герой?

Завдання. Прочитайте другу строфу вірша.

*Будь здорова, верховино, любий рідний край,
Честі й слави батьківщино, вольності розмай!
Хоч іду я на чужину, повернуся знов,
Моє серце в верховині і моя любов.*

— Чому присвячені ці строфи?

— Як він називає свою батьківщину?

— Які слова доводять, що герой понад усе любить свою батьківщину?

Завдання. Прочитайте третю строфу вірша.

*Прощавайте, сині гори, білії сніги,
Прощавайте, темні звори й світлії луги!
Прощавайте, пущі дикі й тіняві гаї,
Прощавайте, буйні ріки й бистрі ручаї!*

— Як описує Р.Бернс свій рідний край?

— Чому кожен рядок третьої строфи починається словом "прощавайте"?

Завдання. Прочитайте останню строфу.

*Моє серце в верховині і душа моя,
Моя дума в верховині соколом буя,
Моя мрія в гори лине наздогін вітрам,
Моє серце в верховині, де б не був я сам.*

— Що ви помітили?

— Подумайте, навіщо автор повторює цілу строфу? (

- Подумайте, які почуття викликає у героя спогад про Батьківщину. Складіть словник почуттів ліричного героя.
- Чи змінюється настрій у вірші. Якщо так, то як? Складіть словник настроїв ліричного героя.

- Визначте, яким є ліричний герой Р.Бернса?

13. Аналіз художньої канви твору

- Скільки строф у цьому вірші?
- А якби не було поділу на строфи, як можна було б поділити його?
- Який сенс ви бачите в такій композиції?
- За допомогою яких речень передається сила почуттів та емоційність поета?

14. Художні засоби «Моє серце в верховині»

Епітети: «любий рідний край», «пущі дикі», «буйні ріки» тощо.

Метафори: «Моє серце в верховині і душа моя, Моя дума в верховині соколом бую, Моя мрія в гори лине наздогін вітрам».

Персоніфікації: «Прощавайте, сині гори, білії сніги, Прощавайте, темні звори й світлії луги! Прощавайте, пущі дикі й тіняві гаї, Прощавайте, буйні ріки й бистрі ручаї!», «Будь здорова, верховино, любий рідний край».

IV. Підсумки уроку

- Сформулюйте тему вірша Р. Бернса?
- Яка головна ідея поезії?
- Як ви думаєте, чи пов'язана ця поезія з біографією поета?

Слово вчителя. Поезія шотландського класика Роберта Бернса про відданість рідній землі, про тугу людини, яка до кінця лишилася вірною покликанню серця, ось уже кілька десятиліть бринить у перекладі Миколи Лукаша.

А нещодавно Леся і Галя Тельнюк окрилили "Верховину" своєю музикою.

Перегляд відеоролика пісні "Моє серце в верховині" у виконанні сестер Тельнюк
https://www.youtube.com/watch?v=3_mF50Rz4yo

Україна – Шотландія, дві країни - одна краса! Як Україна, так і Шотландія, вражають не лише своїми неповторними краєвидами, а й схожою історією боротьби за незалежність, подібним менталітетом українського і шотландського працелюбних народів. Та все ж узагальненим символом України й Шотландії по праву вважаються генії слова - український Тарас Шевченко та шотландський Роберт Бернс.

V. Підбиття підсумків уроку

Інтерактивна вправа «Мікрофон»

- Діти, а скажіть мені, будь ласка, чи справдилися ваші очікування від сьогоднішнього уроку?
- А що нового ви дізнались на уроці?
- Чим саме сподобався сьогоднішній урок?

VI. Домашнє завдання. С.208-213, завдання №8 с.214 (письмово); вивчити вірш напам'ять.